

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 771/1-Х/5 20.05.2010. године	
--	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој V редовној седници, 20.05.2010. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: БАЛКАНСКА ПОЛИТИКА ГРЧКЕ ВЛАДЕ У ЕМИГРАЦИЈИ 1941-1944. ГОДИНЕ, докторанда Василиоса Хронопулоса.

За ментора је одређен проф. др Милан Ристовић.

<u>Доставити:</u> 1х Универзитету у Београду 1х Стручном сараднику за докторске дисертације 1х Шефу Одсека за правне послове 1х Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
--	--

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр. 6/1715</u>	
(број захтева)	
<u>21.05.2010.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Балканска политика грчке владе у емиграцији 1941-1944. године

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Василиос (Николаос) Хронопулос

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Аристотелов Универзитет у Солуну

Година дипломирања: 2004.

Назив мастер рада кандидата:

Односи влада у избеглиштву Краљевине Југославије и Краљевине Грчке
1941-1944. године

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањен: Филозофски

Година одбране мастер рад одбрањен: 2007.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 20.05.2010.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА
	<u>Проф. др Весна Димитријевић</u>

Прилог:

- Предлог теме докторске дисертације са образложењем
- Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

БАЛКАНСКА ПОЛИТИКА ГРЧКЕ ВЛАДЕ У ЕМИГРАЦИЈИ 1941-1944. ГОДИНЕ

Предмет истраживања

Рад „Балканска политика грчке Владе у емиграцији, 1941-1944. године“ радим у оквиру докторских студија на Филозофском факултету у Београду, под надзором професора др Милана Ристовића. Грчка је 6. априла 1941. године постала жртва напада удружених снага Осовине. Њена територија је подељена, стављена под неколико различитих окупационих управа или била анектирана. Влада и краљ, са делом војске се повукла из земље пред непријатељским нападом и ратне године 1941-1944 провела је у избеглиштву, у Лондону и Каиру.

Избегличке владе представљају специфичан наставак државног континуитета, феномен који се јавља након почетка Другог светског рата, због агресије и војне окупације великог дела Европе од стране сила Осовине. Ове владе, и поред тога што су биле великим делом изоловане и без сталних и поузданих конатаката са земљом, и без већег утицаја на политичка збуивања на територијама њихових држава, одликовале су се, свака појединачно, разноврсним карактеристикама и специфичностима, да би чак их било погрешно сврстати их у исту групу и према истим критеријумима, нарочито по питању њиховог стварног утицаја и легитимитета. Неке су биле законски изабране, неке су представљале шири „спектар“ политичких снага њихових земаља, док су друге просто биле постављене. Све су, међутим, биле савезничке и као такве биле фактори међународних односа и дајући у границама својих могућности прилог заједничком ратном напору.

Ограничена способност деловања избегличке владе Грчке била је последица колико стране окупације земље, толико и већ постојећих унутрашњих проблема, као што су: беда и обнављање политичких снага током међуратног периода које није уродило плодом, непрестани преврати, интервенције војске, продужење раскола и недостатак легитимитета изабране владе, и то у тренутку када је Грчка ушла у Други светски рат. Управа земље у условима избеглиштва, поред додатних уставних и проблема око Међународног права, постављала је и многострука практична питања у вези са доношењем одлука, начинима утврђивања политике и њеним последицама. Поврх свега, влада у избеглиштву недостатке у свом саставу и деловању дугује и страном

мешању у грчка питања. Током Првог светског рата постојао је снажан страни утицај на политички живот Грчке, који је завршио расколом.

За време Другог светског рата контролу над грчком владом имала је у потпуности само једна држава, Велика Британија.

Упечатљиве су и многе друге чињенице, као што су: неједнака посвећеност избегличких влада сарадњи са савезницима, немогућност успостављања доследне и дугорочне спољне политике, неозбиљно суочавање са потенцијалном моћи њихових сународника из дијаспоре, нарочито у САД, као и политика Грчке у послератном периоду за коју нису биле карактеристичне иницијативе већ супротстављање истим. Један такав пример било је и приближавање Грчке Југославији на иницијативу Британије, ради остваривања плана балканског уједињења(1942), са циљем спречавања продора утицаја Совјетског Савеза на Балканско полуострво. Међутим, муњевито погоршање веза Истока и Запада, после 1945. године, укључујући и грађански рат у Грчкој, учинили су овај план неостварљивим.

Циљ истраживања

Циљ предложеног истраживања, у оквиру докторске дисертације, је да истражимо и анализирамо балканску политику грчке емигрантске владе током Другог светског рата. Влада у условима избеглиштва постављала је многострука практична питања у вези са доношењем одлука и начинима утврђивања политике. Детаљније хоћемо да испитамо у којој мери је балканска политика грчке емигрантске владе била самосвесна, да ли је имала неку јаснију концепцију балканске политике, који су били национални и територијални захтеви, која је била основа тих захтева, каква је била политика Грчке према другим балканским земаља, каква је била ситуација у земљи после повратка емигрантске владе у Грчку, каква су била мишљења о уређењу политичког система и да ли су коначно остварени грчки национални захтеви.

Рад ће бити подељен на четири поглавља. У првом поглављу, који се назива „Грчка влада у емиграцији“, говорићемо о избијању Другог светског рата и о условима који су том приликом настали у Европи. Такође, навешћемо пут грчке владе током Другог светског рата. Доминација сила Осовине приморала је владе многих европских земаља да напусте своја седишта и да пребегну, углавном у Велику Британију. Паралелно са избегличким владама европских земаља, испитаћемо и њихове међународно-правни положај. Затим, бавићемо се проблемима са којима се суочавала грчка влада током њеног избеглиштва у Лондону. Ови проблеми били су последица постојеће ситуације и њених промена током рата. Строга контрола Британаца, наметнута грчкој, као и осталим избегличким владама, битно је сужавала простор за деловање што није дозвољавало независнији рад грчке избегличке владе.

У другом поглављу рада, под називом „Национални-територијални захтеви емигрантске грчке владе“, бавићемо се покушајима дефинисања и постављања захтева грчке емигрантске владе које је требало после рата реализовати. Ови захтеви су били

везани на првом месту за територијална потраживања према суседним државама, посебно онима настањеним грчким становништвом, као што је био сулчај са Северним Епиром, Додеканезом и Кипром. У наставку ће следити посебно поглавље за сваки од ових захтева. Детаљније ћемо говорити о проблему северног Епира, Додеканеза, о кипарском проблему и о начину на који је грчка емигрантска влада покушавала да дође до анектирања ових територија, (северног Епира од Албаније, Додеканеза од Италије и Кипра од Британије). Председник грчке владе у избеглиштву Цудерос, је истицао, да кад Грци говоре о поменутих захтевима, не мисле на неку промену граница, јер верују да ове територије «природно припадају» њима. Такође, бавичемо се анализом различитих ставова о овим захтевима, проблемом организовања и координацијом покушаја за њихово остваривање и очекивања грчке емигрантске владе.

У трећем поглављу, „Балканска политика грчке емигрантске владе“, након детаљног описа политичке ситуације на Балкану током Другог светског рата, анализираћемо балканску политику грчке емигрантске владе. Више детаља о томе биће посвећено у поглављима о односима са сваком балканском државом посебно. Грчка емигрантска влада је са југословенском емигрантском владом у Лондону, потписала Споразум о стварању федерације, 15. јануара 1942. године, на иницијативу Велике Британије. Такође, говорићемо о промени граница са Југославијом коју је захтевала грчка страна из разлога обезбеђења граница државе.

Логичнији је био захтев грчке емигрантске владе за промену граница са Бугарском, пошто је сматрала да треба предузети све мере које ће осигурати да Бугарска не може у будуће да угрожава суседне државе. Председник грчке емигрантске владе Цудерос је сматрао да је предлог Бугарске за стварање независне Македоније опасан и да би требало да се на сваки начин избегне. Слично је мислио и остварању проширене југословенске федерације, која би укључила и Бугарску, и нарушила равнотежу на Балкану.

У односима са Турском сматрало се да уколико она буде против Савезника, грчка влада би тражила источну Тракију и признавање Цариграда као независне државе, уз учешће Грчке у његовој администрацији и контроли над Босфором. Што се тиче питања односа са Албанијом, грчка влада је изашла са захтевом за Северним Епиром. Односи са Румунијом су били од другоразредног значаја, јер између две државе није било се није било озбиљних спорних питања, осим питања положаја Влаха који су живели у Грчкој.

У четвртом поглављу, „Повратак грчке емигрантске владе и уређење политичког система“, говорићемо о ситуацији на Балканском полуострву која се променила на крају и непосредно после Другог светског рата, као и о политици сваке балканске државе.

Након тога, следи једно поглавље о повратку грчке емигрантске владе и проблему уређењу политичког система у Грчкој. Значајно је какав је био став народноослободилачких покрета отпора према влади и шта су покрети отпора, политичке партије и главне личности мислили о уређењу политичког система. Коначно, као епилог, испитаћемо резултате грчких националних захтева и у којој мери су били испуњени на Конференцији мира у Паризу.

Структура рада:

**БАЛКАНСКА ПОЛИТИКА ГРЧКЕ ВЛАДЕ У ЕМИГРАЦИЈИ
1941-1944. ГОДИНЕ**

**ПРВО ПОГЛАВЉЕ
ГРЧКА ВЛАДА У ЕМИГРАЦИЈИ**

- 1.1 ИЗБИЈАЊЕ ДРУТОГ СВЕТСКОГ РАТА
- 1.2 ПУТ ГРЧКЕ ВЛАДЕ У ИЗБЕГЛИШТВО
- 1.3 ИЗБЕГЛИЧКЕ ВЛАДЕ У ЕВРОПИ
- 1.4 МЕЂУНАРОДНО-ПРАВНИ РЕЖИМ ИЗБЕГЛИЧКИХ
ВЛАДА
- 1.5 НЕЕФИКАСНО ДЕЛОВАЊЕ ИЗБЕГЛИЧКЕ ГРЧКЕ
ВЛАДЕ КАО РЕЗУЛТАТ ФИНАНСИЈСКЕ И
МАТЕРИЈАЛНЕ ЗАВИСНОСТИ ОД ВЕЛИКЕ
БРИТАНИЈЕ

**ДРУГО ПОГЛАВЉЕ
НАЦИОНАЛНИ ЗАХТЕВИ ИЗБЕГЛИЧКЕ ГРЧКЕ ВЛАДЕ**

- 2.1.1 НАЦИОНАЛНИ ЗАХТЕВИ ИЗБЕГЛИЧКЕ ГРЧКЕ ВЛАДЕ
- 2.1.2 ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ-ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИСТРАЖИВАЊА О ПРОМЕНИ
ГРАНИЦА
- 2.1.3 БЕЛЕШКА ГРЧКОГ ПРЕДСЕДНИКА У ВАШИНГТОНУ О НАЦИОНАЛНО-
ТЕРИТОРИЈАЛНИМ ЗАХТЕВИМА
- 2.1.4 МИШЉЕЊА О НАЦИОНАЛНИМ ЗАХТЕВИМА ГРЧКЕ
- 2.1.5 О ОРГАНИЗОВАЊУ И КООРДИНАЦИЈИ ПОЛИТИКЕ ЗА ОСТВАРЕЊЕ
ЗАХТЕВА ГРЧКЕ ВЛАДЕ
- 2.1.6 ОЧЕКИВАЊА ГРЧКЕ ВЛАДЕ
- 2.2 СЕВЕРНИ ЕПИР
- 2.3 ДОДЕКАНЕЗ
- 2.4 КИПАР

**ТРЕЋЕ ПОГЛАВЉЕ
БАЛКАНСКА ПОЛИТИКА ГРЧКЕ ЕМИГРАНТСКЕ
ВЛАДЕ**

- 3.1.1 ОДНОСИ ИЗМЕЂУ БАЛКАНСКИХ ЗЕМАЉА У

- МЕЂУРАТНОМ ПЕРИОДУ
- 3.1.2 ОКУПИРАНИ БАЛКАН И ПОЛИТИКА БАЛКАНСКИХ
ЗЕМАЉА
- 3.2.1 ОДНОСИ ИЗМЕЂУ ГРЧКЕ И ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ВЛАДЕ У
ЕМИГРАЦИЈИ
- 3.2.2 ГРЧКО-ЈУГОСЛОВЕНСКИ СПОРАЗУМ ОД 15. ЈАНУАРА
1942. ГОДИНЕ
- 3.2.3 ПРОЦЕНА ГРЧКЕ ВЛАДЕ О СПОРАЗУМУ СА ЈУГОСЛАВИЈОМ
- 3.3.1 ПОЛИТИКА ГРЧКЕ ЕМИГРАНТСКЕ ВЛАДЕ ПРЕМА
БУГАРСКОЈ
- 3.3.2 ГРЧКИ СТАВОВИ ПРЕМА БУГАРСКОЈ
- 3.3.3 ПРОБЛЕМ МИРОВНОГ СПОРАЗУМА САВЕЗНИКА СА БУГАРСКОМ
И СТАВ ГРЧКЕ ВЛАДЕ
- 3.4.1 ГРЧКО-ТУРСКИ ОДНОСИ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ
- 3.4.2 ТУРСКИ СТАВ ПРЕМА ГРЧКОЈ МАЊИНИ И
УСПОСТАВЉАЊЕ ПОРЕЗА “Varlik Vergisi”
- 3.5 АЛБАНСКО ПИТАЊЕ
- 3.6 РУМУНИЈА У ПОЛИТИЦИ ГРЧКЕ ЕМИГРАНТСКЕ ВЛАДЕ

ЧЕТВРТО ПОГЛАВЉЕ

ПОВРАТАК ГРЧКЕ ЕМИГРАНТСКЕ ВЛАДЕ И УРЕЂЕЊЕ ПОЛИТИЧКОГ СИСТЕМА

- 4.1 СИТУАЦИЈА НА БАЛКАНУ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА
И ПОЛИТИКА БАЛКАНСКИХ ЗЕМАЉА
- 4.2 ПОВРАТАК ГРЧКЕ ЕМИГРАНТСКЕ ВЛАДЕ И УРЕЂЕЊЕ
ПОЛИТИЧКОГ СИСТЕМА-ПРОБЛЕМ ОДНОСА СА ПОКРЕТОМ ОТПОРА
ЕАМ-ЕЛАС
- 4.3 РЕЗУЛТАТИ ГРЧКИХ НАЦИОНАЛНИХ ЗАХТЕВА

ЗАКЉУЧАК

БИБЛИОГРАФИЈА

МЕТОД РАДА

Тема којом се бави ова докторске дисертације до сада није детаљније истраживана ни у грчкој историографији, ни у другим историографијама и због тога не постоји монографски рад посвећен овој теми нити нека обимнија литература која се

бави овом темом. Тема ће бити рађена на основу истраживања необјављене архивске грађе, већег броја архивских фондова у архивима у Србији и Грчкој и историографске литературе о емигрантској влади Грчке и Другом светском рату.

Значајне податке прикупио сам у Архиву Србије и Црне Горе (Југославије), Архиву Министарства спољних послова Грчке, Генералном архиву грчке државе, Војном архиву Београда, из грађе Академије у Атини (Центар за истраживање новије грчке историје) и из документације Министарства спољних послова Велике Британије (Foreign Office 371). Детаљније, у Архиву Србије и Црне Горе (Југославије) прегледао сам следеће архивске фондове: 103 Емигрантска Влада К.Ј. 1941-1945, 370 Посланство К.Ј. у Турској - Цариград, Анкара 1919-1945, 411 Генерални Конзулат К.Ј. у Цариграду.

У Архиву Министарства спољних послова Грчке: Α' Πολιτική, Κυβέρνηση Λονδίνου 1941, Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου 1941, Β' Πολιτική 1941, Α' Πολιτική, Κυβέρνηση Λονδίνου 1942, Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου 1942, Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου 1943, Α' Πολιτική Βόρειος Ἠπειρος, Κυβέρνηση Καΐρου 1943, Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου 1944, Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου, Αλβανία – Βόρειος Ἠπειρος – Δωδεκάνησα 1944. Такође, значајни необјављени материјал сам прикупио у Архиву Цудероса који се налази у Генералном архиву грчке државе у Атини, необјављени документи из архива као и дневнику Цудероса који се чувају у библиотеци Генадије у Атини.

Да бих сакупио за рад потребан материјал, радио сам у библиотекама у Србији, конкретно у Библиотеци града Београда, Народној библиотеци Србије и библиотеци Филозофског факултета. Значајну грађу пронашао сам и у одређеним библиотекама у Атини: Народна библиотека Атине, Библиотека Генадије, Библиотека Грчког парламента и Библиотека Пандио факултета.

Основни методолошки приступ биће заснован на раду са необјављеном грађом, различите провенијенције (југословенска, грчка, британска), која је настала пре свега из делатности дипломатских и других тела влада Грчке, Југославије и Велике Британије. То је «класичан» историографски метод, који намеће сама природа теме. Посебан приступ нуде аутобиографски извори (мемоари и дневници), који дају једну «личну перспективу» политичких догађаја.

ХИПОТЕЗЕ ОД КОЈИХ СЕ ПОЛАЗИ

- балканска политика грчке емигрантске владе и њени ставови у склопу савезничке политике
- у којој мери је балканска политика грчке емигрантске владе била самосвесна и имала неку визију
- државна управа у условима избеглиштва, услови деловања и ограничења
- питања у вези са доношењем одлука и начинима утврђивања политике владе

- који су били грчки национално-територијални захтеви грчке владе у емиграцији
- која је била основа тих националних захтева
- политика Грчке према другим балканским земаља
- ситуација у земљи после повратка емигрантске владе у Грчку
- уређење политичког система
- да ли су коначно испуњени грчки национални захтеви

ЗНАЧАЈ ИСТРАЖИВАЊА

Избегличке владе представљају специфичан наставак државног континуитета, који постаје неопходан нарочито након почетка Другог светског рата, због војне окупације великог дела Европе од стране сила Осовине. Студије о политици ових влада, политици која се изражавала кроз постојеће суштинске слабости и која је у зависности од случаја показивала или покретљивост или потпуну инертност, постоје у фрагментима. Што се Грчке тиче, малобројне студије спољне политике које покривају период Другог светског рата, садрже по правилу анализе и процене бивалентне природе, испитују дакле, везе, углавном са Великом Британијом, САД, СССР и у мањој мери са суседним балканским државама. У историографији, до сада, не постоји пуно радова који су се на одговарајући начин бавили балканском политиком грчке емигрантске владе. Предложена дисертација покушај је да се истражи детаљније политика грчке владе у емиграцији према другим балканским земаља, њен циљ, њене националне захтеве и резултате тих захтева. Заносвана на изворној грађи различитог порекла, требало би да пружи и једну сложенију слику збивања на Балкану и односа међу балканским државама током Другог светског рата.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

I НЕОБЈАВЉЕНИ ИЗВОРИ

Архив Србије и Црне Горе (Југославије), 103 Емигрантска Влада К.Ј. 1941-1945.

Архив Србије и Црне Горе (Југославије), 370 Посланство К.Ј. у Турској - Цариград, Анкара 1919-1945.

Архив Србије и Црне Горе (Југославије), 411 Генерални Конзулат К.Ј. у Цариграду.

- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Α' Πολιτική, Κυβέρνηση Λονδίνου 1941.
- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου 1941.
- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Β' Πολιτική 1941.
- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Α' Πολιτική, Κυβέρνηση Λονδίνου 1942.
- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου 1942.
- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου 1943.
- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Α' Πολιτική Βόρειος Ήπειρος, Κυβέρνηση Καΐρου 1943.
- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου 1944.
- Α.Υ.Ε. (Архив Министарства спољних послова) Α' Πολιτική Κυβέρνηση Καΐρου, Αλβανία – Βόρειος Ήπειρος – Δωδεκάνησα 1944.
- Архив Цудероса у Генералном архиву државе у Атини.
- Архив Цудероса у библиотеци Генадије у Атини.
- Дневник Цудероса у библиотеци Генадије у Атини.
- FOREIGN OFFICE PAPERS (F.O. 371)

II ОБЈАВЉЕНИ ИЗВОРИ

Богдан Кризман, *Југословенске владе у избјеглиштву 1941-1943*

(Документи), Загреб: Глобус (Архив Југославије), 1981.

Бранко Петрановић, *Југословенске владе у избјеглиштву 1943-1945 (Документи)*, Загреб: Глобус (Архив Југославије), 1981.

Δωδεκάνησος (Διπλωματικά έγγραφα από το Ιστορικό Αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών).

Ελληνικά Διπλωματικά Έγγραφα 1940-41 (Υπουργείο Εξωτερικών).

Ιστορικό Αρχείο Εμμανουήλ Ι. Τσουδερού 1941-44 (α' τόμος Πολιτικά).

Ιστορικό Αρχείο Εμμανουήλ Ι. Τσουδερού 1941-44 (β' τόμος Πολιτικά).

Ιστορικό Αρχείο Εμμανουήλ Ι. Τσουδερού 1941-44 (γ' 1 τόμος Πολιτικά).

Ιστορικό Αρχείο Εμμανουήλ Ι. Τσουδερού 1941-44 (γ' 2 τόμος Πολιτικά).

Χρονολόγιο Γεγονότων 1940-1944 F.O. 371 (τόμος Α' 1940-1943) Ακαδημία Αθηνών.

Χρονολόγιο Γεγονότων 1940-1944 F.O. 371 (τόμος Β' 1944) Ακαδημία Αθηνών.

III ШТАМПА

Службене новине Краљевине Југославије (ратно издање), бр. 6-1, 30. априла 1942. године.

Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, Λονδίνο, αρ.φ. 5, τεύχος πρώτον, 9^η Φεβρουαρίου 1942.

IV ΜΕΜΟΑΡΙ

Светозар Вукмановић-Темпо, *Револуција која тече*, Μεμοари (трећа књига), Загреб: Глобус, 1982.

V ΛΙΤΕΡΑΤΥΡΑ

Αλιβιζάτος Νίκος, «Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974», *Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Αθήνα: Θεμέλιο, 1983.

Barker Elizabeth, *Британска политика на Балкану у II Свјетском рату*, Загреб: Глобус, 1978.

Βενέζης Ηλίας, *Εμμανουήλ Τσουδερός (Ο πρωθυπουργός της μάχης της Κρήτης και η εποχή του)*, Αθήναι, 1966.

Βερέμης Θάνος, *Οι Ελληνο-τουρκικές Σχέσεις 1923-1987*.

Βερέμης Θάνος-Κολιόπουλος Γιάννης, *Ελλάς, Η σύγχρονη συνέχεια (Από το 1821 μέχρι σήμερα)*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2006.

Βερέμη Θ.-Δημητρακόπουλου Ο., *Μελετήματα γύρω από το Βενιζέλο και την εποχή του*, Αθήνα: Εκδόσεις Φιλιππότης, 1980.

Clogg Richard, *Σύντομη ιστορία της νεώτερης Ελλάδας*, Αθήνα: Εκδόσεις Καρδαμίτσας, 1984.

Γρηγοριάδης Σ., *Ιστορία της συγχρόνου Ελλάδος (Κατοχή-Απελευθέρωσης)*, τόμος 2^{ος}.

Weber Frank, *Ο επιτήδειος ουδέτερος*, Αθήνα: Εκδόσεις Θετίλη, 1983.

Weisband Edward, *Turkish Foreign Policy 1943-1945: Small State Diplomacy and Great Power Politics*, Princeton, 1973.

Woodhouse C.M., *Το μήλο της έριδας*, Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας, 1976.

Δαφνή Γ., *Συνοπτική ιστορία της συγχρόνου Ελλάδος*, Αθήνα, 1969.

Διβάνη Λένα, *Η πολιτική των εξορίστων ελληνικών κυβερνήσεων 1941-1944*, Αθήνα: Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα, 1991.

Ιατροίδη Γιάννη, *Η Ελλάδα στη δεκαετία 1940-1950, ένα έθνος σε κρίση*, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1984.

Iatrides John, *Ambassador Mac Veagh Reports*, Princeton University Press, 1980.

Jelavich Barbara, *Ιστορία των Βαλκανίων II 20^{ος} αιώνας*, Cambridge University Press, 1983.

Κανελλόπουλου Π., *Ημερολόγιο*, Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος, 1977.

Κανελλόπουλου Π., *Τα χρόνια του μεγάλου πολέμου*, Αθήνα 1964.

Κανελλόπουλου Π., *Η ζωή μου*, Αθήνα: Εκδόσεις Γιαλέλης, 1985

.

Καστελλάν Ζορζ, *Ιστορία των Βαλκανίων (14^{ος}-20^{ος} αιώνας)*, Αθήνα: Εκδόσεις Γκοβόστη, 1991.

Κατσόβσκα-Μαλιγγούδη Γιάννα, *Οι Σλάβοι των Βαλκανίων*, Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Gutenberg, 2005.

Kitroeff A., «Governments in Exile, Legal Succession and Related Problems: The Greek Case», British International Studies Association, 1979.

Κιτροέφ Α., «Η ελληνική παροικία στην Αίγυπτο και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος», *Μνήμων*, τόμος 9^{ος}, 1984.

Κιτσίκης Γ., «Η Πείνα στα χρόνια της κατοχής, οι πολιτικές συνέπειες», *Ελλάς και Ξένοι 1919-1967*.

Κιτσίκης Δ., *Ελλάς και ξένοι 1919-1967*, Αθήνα: Εκδόσεις Εστία, 1977.

Κλογκ Ριτσαρντ, *Историја Грчке новог доба*, Βεοград: CLIO, 2000.

Κολιόπουλος Σ., *Νεώτερη Ευρωπαϊκή Ιστορία 1789-1945 (Από τη γαλλική επανάσταση μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο)*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας, 2000.

Κοραντής Α., Πολιτική και Διπλωματική Ιστορία της Ελλάδος 1941-1945.

Κυριακόπουλος Ηλίας, *Τα Συντάγματα της Ελλάδος*, Αθήνα, 1960.

Λαγάνη Ειρήνη, «Σερβία και Σέρβου», *Βαλκάνια (Από το διπολισμό στη νέα εποχή)*, Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση, 1995.

Λάσκαρι Θ., *Διπλωματική Ιστορία της Συγχρόνου Ευρώπης 1914-1939*, Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1954.

Лукач Душан, «Η συνεργασία μεταξύ των εθνικών απελευθερωτικών κινημάτων της Ελλάδας και της Γιουγκοσλαβίας», *Ελλάδα 1936-1944 Δικτατορία-Κατοχή-Αντίσταση*, Αθήνα: Μορφωτικό Ινστιτούτο ΑΤΕ, 1990.

Μαθιόπουλος Βάσος, «Το νομικό καθεστώς των κυβερνήσεων της κατοχής», *Ελλάδα 1936-1944 Δικτατορία-Κατοχή-Αντίσταση*, Αθήνα: Μορφωτικό Ινστιτούτο ΑΤΕ, 1990.

Марић Михајло, *Краљ и Влада у емиграцији*, Загреб: Епоха, 1966.

Mastny Vojtech, *Russia's Road to the Cold War: diplomacy, war-fare and the politics of communism 1941-1945*, Columbia University Press, 1979.

Павловић Стеван, *Историја Балкана*, Београд: CLIO, 2001.

Παπαδάκης Β., *Διπλωματική Ιστορία του Ελληνικού Πολέμου 1940-1945*, Αθήνα, 1956.

Παπαστράτης Προκόπης, «Διπλωματικά παρασκήνια της υπογραφής της στρατιωτικής συμφωνίας Βρετανίας-Ελλάδας στις 9 Μαρτίου 1942», *Μνήμων*, 7^{ος} τόμος.

Papastratis P., *British Policy Towards Greece during the Second World War 1941-1944*, Cambridge: Cambridge University Press.

Петрановић Бранко, *Балканска Федерација 1943-1948*, Београд: ИКП Заслон, 1991.

Петрановић Бранко, *Историја Југославије 1918-1978*, Београд: Нолит, 1981.

Петрановић Бранко, *Историја Југославије 1918-1988 (друга књига)*, Београд: Нолит, 1988.

Ponomarev B., Gromyko A., Khvostov V., *History of Soviet Foreign Policy 1917-1945*, Moscow, 1969.

Richter H., *Δύο επαναστάσεις και αντεπανάστασεις στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Εξάντας, 1975.

Ристовић Милан, *Политички односи на Балкану 1941-1944 (У светлости извештаја југословенске амбасаде у Анкари)*, рукопис, Београд, 1981.

Ροζάκης Παντελής, *Διπλωματική Ιστορία της Ευρώπης 1920-1970*.
Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Εξωτερική Πολιτική 1914-1923*, Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης, 1978.

Ρούσσος Π., *Η μεγάλη πενταετία 1940-1945, τόμοι Α' και Β'*, Αθήνα, 1982.

Σακελλαρίου Αλ., *Η θέση της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο*, USA, 1944.

Sayre Lucy, *Freedom in Exile: A Handbook of the Governments in Exile*, London, 1943.

Σταυριανός Λ., *Τα Βαλκάνια από το 1453 και μετά*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας, 2007.

Τσουδερός Εμ., *Διπλωματικά Παρασκήνια 1941-1944*, Αθήναι, 1950.
Τσουδερός Εμμ., *Ο επισιτισμός 1941-1944, Μέση Ανατολή*, Αθήνα, 1950.

Ferrell Robert, *American Diplomacy*, W. W. Norton and Co, N. York, 1975.

Φλάισερ Χάγκεν, *Στέμμα και Σβάστικα, Η Ελλάδα της Κατοχής και της Αντίστασης 1941-1944*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1986.

Φλάισερ Χάγκεν, Σβορώνος Ν. (επιμ.), *Πρακτικά του διεθνούς ιστορικού συνεδρίου: «Η Ελλάδα 1936-1944»*, Μορφωτικό Ινστιτούτο ΑΤΕ, Αθήνα, 1989.

Ђуретић Веселин, *Влада на беспућу*, Београд: Институт за

савремену историју «Народна књига», 1982.

**ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одељењу за историју

ИЗВЕШТАЈ О ПРЕДЛОГУ ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

**БАЛКАНСКА ПОЛИТИКА ГРЧКЕ ВЛАДЕ У ЕМИГРАЦИЈИ
1941-1944. ГОДИНЕ**

Кандидата Василиоса Хронопулоса

Дисертација под насловом: „Балканска политика грчке Владе у емиграцији, 1941-1944. године“ чија је израда прихваћена на докторским студијама историје на Катедри за општу савремену историју Филозофског факултета у Београду, посвећена је истраживачки, до сада, у српској, грчкој и европској историографији, недовољно обрађиваној теми- деловању грчке краљевске владе у емиграцији и њеној балканској политици током Другог светског рата.

Кандидат је у свом експозеу предлога теме указао, да су избегличке владе представљале су специфичан наставак државног континуитета, феномен који се јавио на почетку Другог светског рата и и био повезан са војном окупацијом великог дела

Европе од стране сила Осовине. Европске владе, које су уточиште потражиле у Великој Британији, биле су бројне, по саставу разновсне, и обележене свака појединачно, посебностима по настанку, саставу, и њиховом политичком утицају на збивања у земљи али и по питању њиховог легитимитета. Неке су биле законски изабране, неке су представљале шири „спектар“ политичких снага њихових земаља, док су друге просто биле постављене. Све су, међутим, биле прихваћене као савезничке и као такве биле фактори међународних односа, пружајући у границама својих могућности допринос заједничком ратном напору .

Тако је и деловање избегличке владе Краљевине Грчке током ратних година у Лоднону и Каиру било је проузроковано страном окупацијом (од стране Немачке, Италије и Бугарске) и обележено наслеђеним и нерешеним бројним унутрашњих проблемима (социјални проблеми, непрестани политички преврати, интервенције војске у политици, продужење раскола и недостатак легитимитета изабране владе, и то у тренутку када је Грчка ушла у Други светски рат. Кандидат је скренуо пажњу, да је влада у условима избеглиштва, поред додатних уставних и проблема око Међународног права, била суочена и са бројним питањима у вези са доношењем одлука, начинима утврђивања политике и њеним последицама. Такође, недостатке у свом и деловању додује и страном (британском) мешању.

Као посебан проблем поставља се и питање неједнаке посвећеност избегличких влада сарадњи са савезницима, немогућност успостављања доследне и дугорочне спољне политике, неозбиљно суочавање са потенцијалном моћи њихових сународника из дијаспоре, нарочито у САД, као и политика Грчке у послератном периоду за коју нису биле карактеристичне иницијативе већ супротстављање истим.

Феномен деловања грчке и осталих европских влада у емиграцији, у специфичним условима, када нису имале готово никаквог или зенемарљивог утицаја на стање у земљи и нису испуњавале основне прерогативе, као што је контрола територије, изложеност контроли и вољи земље домаћина-Велике Британије, међусобне

сурењивости и конкуренције уз слабу сарадњу-само да поменемо неке од проблема, истраживан је до сада у историографији. Али је остало још довољно простора за истраживачко „покривање“ многих неистражених питања. Једно од њих је везано и за концепције грчке владе, како оне ратне, тако и оне о послератном „преуређењу“ прилика на Балкану. Кроз овај комплекс питања, како кандидат образлаже у свом предлогу теме, прелама се сложени сплет питања-стarih, нерешених- и нових изазваних ратним искуством на Балкану, посебно сврставањем балканских држава на различите ратујуће стране и учешће у окупацији и анексији територија својих суседа. То је имало своје дугорочне, негативне импликације на међусобне односе балканских држава.

Циљ истраживања

Као средишни циљ истраживања дисертације, кандидат поставља и уочава анализом балканске политике грчке емигрантске владе током Другог светског рата. Поставља питање у којој мери је балканска политика грчке емигрантске владе била самостална, да ли је имала неку јаснију концепцију те политике. Такође, који су били национални и територијални захтеви, која је била основа тих захтева, каква је била политика Грчке према другим балканским земаља, каква је била ситуација у земљи после повратка емигрантске владе у Грчку, каква су била мишљења о уређењу политичког система и да ли су коначно остварени грчки национални захтеви.

Изворна основа рада и метод рада

Кандидат је обавио истраживања у грчким и српским архивима. У Београду је истраживао у Архиву Југославије (фондови: 103 Емигрантска Влада К.Ј. 1941-1945, 370 Посланство К.Ј. у Турској - Цариград, Анкара 1919-1945, 411 Генерални Конзулат К.Ј. у Цариграду) и Војном архиву. У Атини је истраживао у Архиву Министарства спољних

послова Грчке, Генералном архиву грчке државе. Радио је и на грађи Академије у Атини (Центар за истраживање новије грчке историје) и документацији Министарства спољних послова Велике Британије (Foreign Office 371) на микрофилмовима у Академији у Атини.

Значајни необјављени материјал прикупио је у Архиву Цудероса који се налази у Генералном архиву грчке државе у Атини, (необјављени документи из архива) као и дневник Цудероса у библиотеци Генадиос у Атини. Радио је у библиотекама у Србији, конкретно у Библиотеци града Београда, Народној Народној библиотеци Србије, Народној библиотеци у Атини, Библиотеци Грчког парламента и Библиотеци Пандио факултета.

Основни методолошки приступ биће заснован на раду са необјављеном грађом, различите провенијенције (југословенска, грчка, британска), која је настала пре свега из делатности дипломатских и других тела влада Грчке, Југославије и Велике Британије. То је «класичан» историографски метод, који намеће сама природа теме. Посебан приступ нуде аутобиографски извори (мемоари и дневници), који дају једну «личну перспективу» политичких догађаја.

Предложена структура рада и основа питања

Кандидат је уочио и као посебне проблемске целине издвојио следећа питања која же бити обрађена у посебним поглављима.

Предговор ће бити посвећен критичком осврту на дасадашње резултате историографије о проблему у грчкој и европској историографији. Такође, бавиће се анализом изворне основе рада (непубликована документа из грчких, српских и британских архива, публикована документа, секундарни извори, итд.)

1. У првом, **уводном**, поглављу, под називом „Грчка влада у емиграцији“, биће указано на општу ситуацију у Европи и на Балкану, од избијању Другог светског рата и

разлоге који су довели до напуштања земље и евакуације у Велику Британију. Посебно ће бити испитан нови међународно-правни положај грчке и осталих влада у сличном ситуацији.

У истом сегменту пажња ће бити посвећена проблемима са којима се суочавала грчка влада током њеног избеглиштва у Лондону. Ови проблеми били су последица постојеће ситуације и њених промена током рата. Строга контрола Британаца, наметнута грчкој, као и осталим избегличким владама, битно је сужавала простор за деловање, комуникацију са земљом, што није дозвољавало независнији рад грчке избегличке владе.

2. У другом поглављу рада, под називом „Национални-територијални захтеви емигрантске грчке владе“, биће анализирани покушаји дефинисања и постављања захтева грчке емигрантске владе које је требало после рата реализовати, на првом месту оних везаних за за територијална потраживања према суседним државама, посебно онима настањеним грчким становништвом (Северни Епир, Додеканез и Кипар).

Сваком од ових захтева биће посвећено посебно под-поглавље. У наставку ће следити посебно поглавље за сваки од ових захтева. Детаљније ћемо бити речи оговорити о проблему северног Епира, Додеканеза, о кипарском проблему и о начину на који је грчка емигрантска влада покушавала да припреми терен за послератно анектирање ових територија, (северног Епира од Албаније, Додеканеза од Италије и Кипра од Британије).

3. У трећем поглављу, „Балканска политика грчке емигрантске владе“, биће анализирана балканска политика са грчке емигрантске владе са посебним под-поглављима о односима са сваком балканском државом посебно. Грчка емигрантска влада је са југословенском емигрантском владом у Лондону, потписала Споразум о стварању федерације, 15. јануара 1942. године, на иницијативу Велике Британије. Такође, биће разматран проблем корекције граница са Југославијом, и промену граница са Бугарском, пошто је сматрала да треба предузети све мере које ће осигурати да Бугарска у будуће не угрожава суседне државе. Председник грчке емигрантске владе Цудерос је

сматрао да је предлог Бугарске за стварање независне Македоније опасан и да би требало да се на сваки начин избегне. Слично је мислио и остварању проширене југословенске федерације, која би укључила и Бугарску, и нарушила равнотежу на Балкану.

Односи са Турском били су довођени у везу са могућом променом политике владе у Анкари и њеном приступању Осовини, што би довело до постављања захтева Грчке за територије у источној Тракији и признања Цариграда као независне државе, уз учешће Грчке у његовој администрацији и контроли над Босфором.

Што се тиче питања односа са Албанијом, грчка влада је током рата изашла са отвореним са захтевом за припајање Северног Епира. Односи са Румунијом су били од другоразредног значаја, јер између две државе није било се није било озбиљних спорних питања, осим питања положаја Влаха који су живели у Грчкој.

4. У четвртом поглављу, „Повратак грчке емигрантске владе и уређење политичког система“, биће речи о ситуацији на Балканском полуострву и њеним променама на крају и непосредно после Другог светског рата, као и о политици сваке балканске државе у новом политичком, стратешком и исеолошком контексту..

Посебна пажња ће бити посвећена проблему повратка грчке емигрантске владе и уређењу политичког система у Грчкој. Значајно је какав је био став народноослободилачких покрета отпора према влади и шта је вођство тих покрета, политичке партије и њихове водеће личности мислило уређењу политичког система.

5. Као специфичан епилог, биће испитани захтеви које је грчка влада изнела пред Конференцији мира у Паризу и у којој мери су они били испуњењи.

6. У прилозима биће дати најважнији документи о деловању грчке владе према Балкану, као и списак необјављених и објављених извора, кориштене литературе.

Значај тезе

Постоји мали број историографских радова који се баве спољнополитичким ставовима грчке владе у емиграцији, укључујући и њену балканску политику. Постојећи

радови, како кандидат с правом указује, баве се превасходно везама и доносима са Великом Британијом, САД, СССР и у мањој мери са суседним балканским државама. Предложена дисертација покушај је да се истражи детаљније политика грчке владе у емиграцији према другим балканским земаља, анализирају њени циљеви, њени захтеви и резултати тих захтева. Заснована на изворној грађи различитог порекла, требало би да пружи и једну сложенију слику збивања на Балкану и односа међу балканским државама током Другог светског рата.

Закључак Комисије

Мишљења смо, да је кандидат уочио све главне проблемске целине и основна питања која су везана за истраживани проблем, и да их је издвојио у једну логичну и прегледну целину. Такође, да је одабрао најфункционалнији метод рада, у складу са природом теме.

На основу детаљног увида у предлог израде тезе, као и предложене структуре рада и методологије рада, које је кандидат Василиос Хронопулос детаљно изнео у писменом облику и разговора који је комисија за одбрану нацрта тезе обавила са кандидатом, мишљења смо, да предлог испуњава све потребне услове да буде прихваћен и да кандидату буде одобрен даљи рад на теми.

У Београду,

15. марта 2010. године

Комисија:

др Дубравка Стојановић, ванредни професор
Филозофског факултета

др Мирослав Јовановић, ванредни професор
Филозофског факултета

др Миле Бјелајац, научни саветник
Института за новију историју Србије

др Милан Ристовић, редовни професор
Филозофског факултета
(писац извештаја)